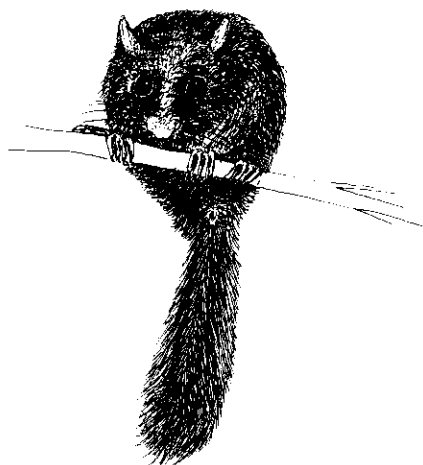

Ochrana biodiverzity *in-situ*

Ochrana biodiverzity *in-situ* je tradične spojená s ochranou prírody. Heterogénnosť ekosystémov v karpatskom oblúku a ťažšia dostupnosť pri osídľovaní v minulosti umožnila uchovať mimoriadne hodnotné prírodné dedičstvo v takej podobe, aká sa v širšom geografickom regióne strednej Európy neuchovala predovšetkým pre rýchly hospodársky rozvoj regiónov, v ktorých sa vyskytovali dostupné prírodné, najmä

Glis glis

surovinové zdroje a úrodná pôda. Zachovalosť a nižšia úroveň preskúmanosti krajiny, sociálna úroveň, ako aj tradície umožnili postupný vývoj historickej štruktúry osídlenia a vzťahu k prírodnému prostrediu.

Ochrana prírody a vznik podmienok na právnu existenciu chránených území sa viažu na obdobie feudálneho vlastníctva pôdy a ich podstatou bola ochrana lesov a poľovnej zveri (13.-15. storočie), ochrana liečivých prameňov (Kráľovský patent z roku 1682 a 1715) a najmä Tereziánsky lesný poriadok z roku 1769. Koncom 19. a začiatkom 20. storočia sa postupne zabezpečuje ochrana prírody na právnej úrovni a vznikli prvé územia, ktoré majú štatút rezervácie ako všeobecný pojem ochrany územia (najstaršia rezervácia Ponická Huta je z roku 1895). V roku 1955 bol prijatý zákon o štátnej ochrane prírody, na ktorého základe sa začala systematicky zabezpečovať štátna ochrana prírody.

Formálna existencia štátnej ochrany prírody sa viaže na vznik Správy TANAP-u v roku 1952. Prvé chránené územie - Tatranský národný park - vznikol na základe zákona SNR č.11 z roku 1948, a keďže sa týmto zákonom stanovili aj kritériá ochrany a využívania územia národného parku, pričom lesné porasty boli zaradené výlučne do kategórie ochranných lesov a lesov osobitného určenia, stal sa tento zákon prvým zákonom zameraným na ochranu prírody na území Slovenska.

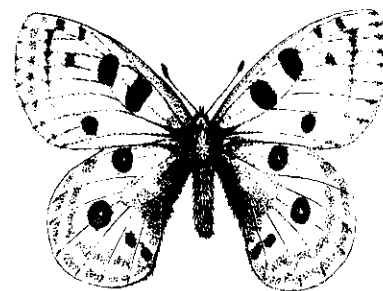
Po prijatí zákona SNR č. 1/1955 Zb. SNR o štátnej ochrane prírody neboli prvé roky priaznivé pre rozvoj územnej ochrany prírody. Zákon stanovil 8 kategórií územnej ochrany prírody a definoval kategórie

The Protection of Biodiversity *in-situ*

The protection of biodiversity *in-situ* is traditionally connected with the protection of nature. Heterogeneity of the Carpathian landscape and difficult accessibility allowed extremely valuable natural areas to be preserved in a way that is not common in the larger geographical region of central Europe. The preservation and insufficient survey of the landscape, social level and traditions allowed the gradual development of historical settlement structures and relations towards the natural environment.

The protection of nature and creation of conditions for the legal existence of protected territories dates back to the time of feudal ownership. The main objectives were the protection of forests and game (the 13th and 15th centuries), protection of healing springs (The King's Patents dating from 1682 and 1715), and the Teresian Forest Order dating from 1769. At the end of the 19th and the beginning of the 20th centuries, the protection of nature was gradually supported at the legal level and the first nature reserve were founded (the oldest reserve, Ponická Huta, dates from 1895). In 1955, the State Protection of Nature Act was adopted and the protection of nature by the state (government) started to be systematically performed.

The formal existence of nature protection by the state (government) dates back to the establishment of the Tatra National Park Administration in 1952. The Park itself, as a first protected territory, was established according to the Slovak National Council Act No. 11 from 1948. This act determined the criteria for the protection and use of the national park's territory, while the forest groves were exclusively classified to the category of protected forests and forests with a special purpose. The act became the first act focused on the protection of nature in the territory of Slovakia.

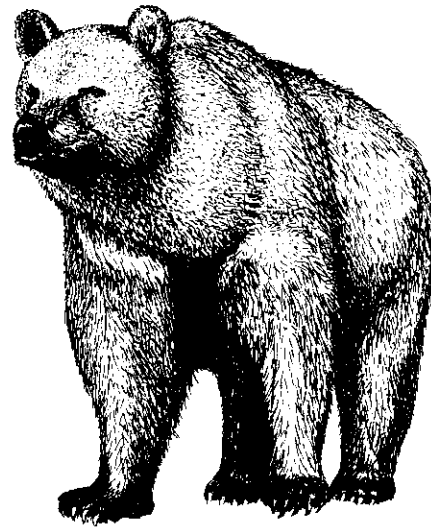
Parnassius apollo

The first years after the adoption of Slovak National Council Act No. 1/1955 Coll. on the State Protection of Nature conditions were not favourable for the development of the territorial protection of nature. The act specified eight categories of the territorial protection of nature and defined the categories of species protection. The act did not allow for the protection of nature as a whole, did not define any relation to the protection of parts thereof and did not provide for a thorough system of state supervision for the protection of nature.

druhovej ochrany. Zákon neumožňoval ochranu prírody ako celku, nevymedzoval vzťah k ochrane jej zložiek a dôsledne neupravoval systém štátneho dozoru nad ochranou prírody.

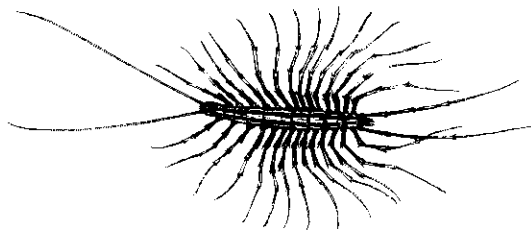
Zmenou národnej legislatívy po roku 1990 sa súčasne zmenil aj právny rámec ochrany prírody a krajiny. V roku 1994 bol prijatý zákon NR SR č. 287 Z.z. o ochrane prírody a krajiny s účinnosťou od 1. januára 1995 a následne sa spracováva a aktualizuje sústava právnych noriem, ktoré s ním priamo alebo nepriamo súvisia. Nový zákon zaviedol celoplošnú koncepciu ochrany prírody založenú na územnom systéme ekologickej stability a na vymedzení celého územia do piatich stupňov ochrany a využívania. Zákon poskytuje okrem iného osobitnú ochranu rastlinným a živočíšnym druhom - 226 taxónov divo rastúcich rastlín a 2 čeľade, 24 rodov a 176 druhov voľne žijúcich živočíchov je chránených.

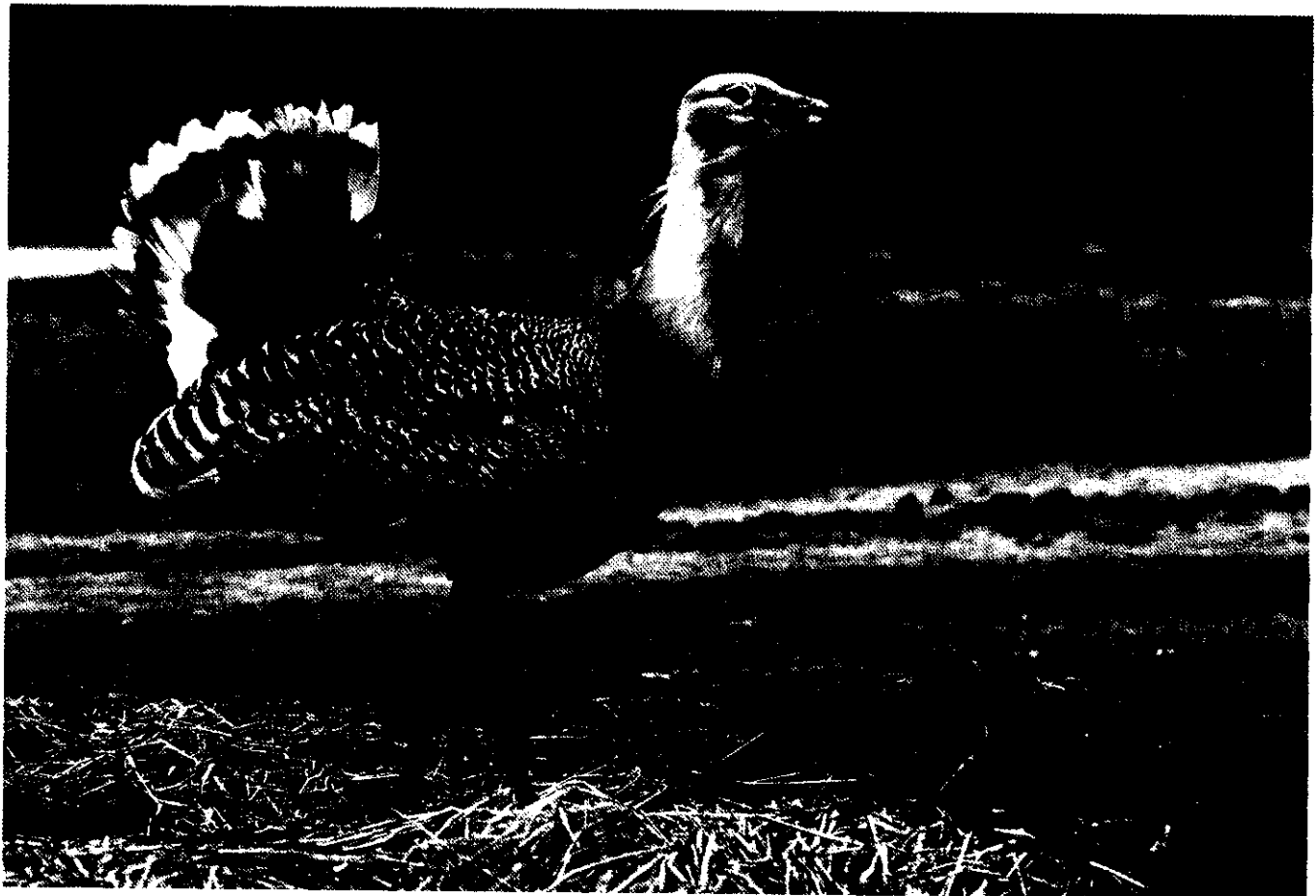
Ursus arctos

After 1990, the altered national legislation also modified the legal framework for nature and landscape protection. In 1994, the National Council of the Slovak Republic Act No. 287 on Nature and Landscape Protection, was passed and

became effective from January 1, 1995. Consequently, the system of legal standards directly or indirectly related to it has been processed and updated. The new Act has introduced a complete concept for the protection of nature based on the territorial system of ecological stability and the classification of the entire territory to five levels of protection and utilisation. In addition to other acts, it provides for special protection of flora and fauna species, including 226 taxa of wild plants and 2 families, 24 genera and 176 species of wild animals.

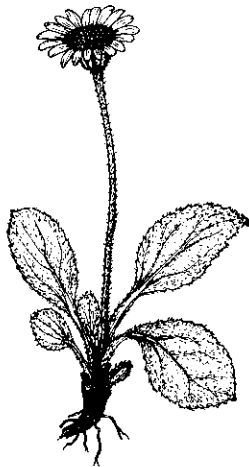
Scutigera coeloptrata

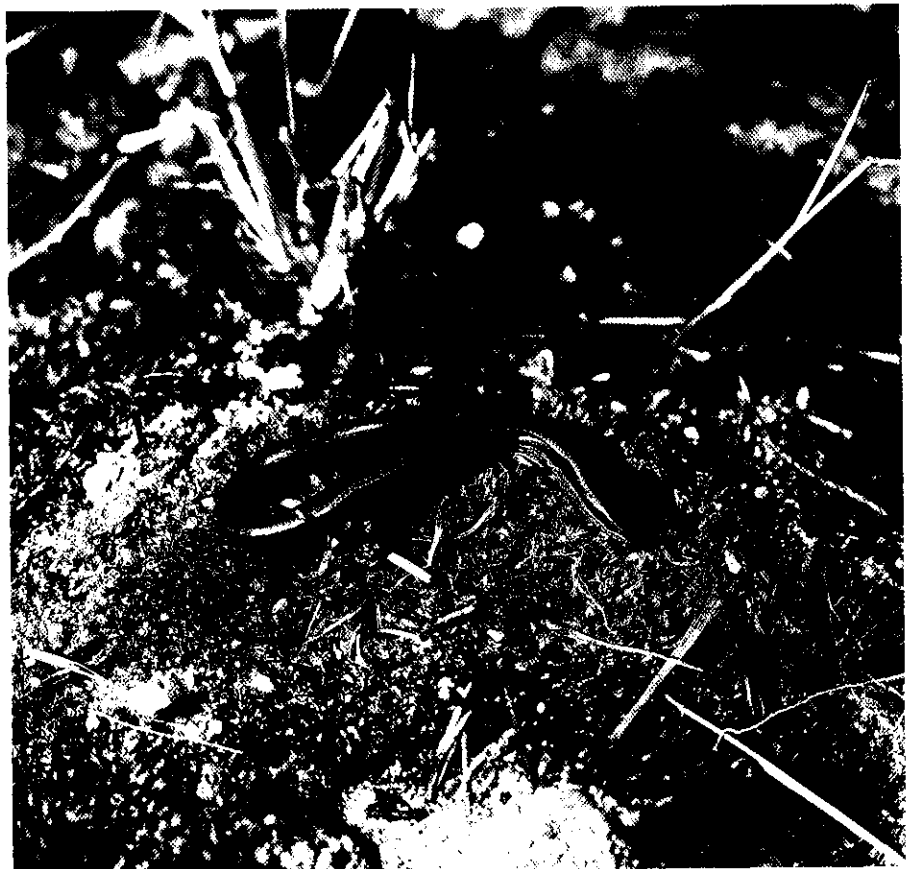
DRUH / SPECIES	JEDINCOV / PÁROV – INDIVIDUALS / PAIRS
Medveď hnedý (<i>Ursus arctos</i>)	940 jedincov / individuals
Vlk dravý (<i>Canis lupus</i>)	300 - 400 jedincov / individuals
Kamzík vrchovský tatranský (<i>Rupicapra r. tatrica</i>)	350 jedincov / individuals
Rys ostrovid (<i>Lynx lynx</i>)	600 - 800 jedincov / individuals
Vydra riečna (<i>Lutra lutra</i>)	420 jedincov / individuals
Mačka divá (<i>Felis sylvestris</i>)	750 - 1000 jedincov / individuals
Tetrov hôľniak (<i>Lyrurus tetrrix</i>)	1000 - 1100 jedincov / individuals
Tetrov hlucháň (<i>Tetrao urogallus</i>)	1300 - 1500 jedincov / individuals
Orol skalný (<i>Aquila chrysaetos</i>)	75 párov / pairs
Orol kráľovský (<i>Aquila heliaca</i>)	32 párov / pairs
Orliak morský (<i>Haliaeetus albicilla</i>)	2 páry / pairs
Bučiak trstový (<i>Botarus stellaris</i>)	50 - 150 párov / pairs
Volavka purpurová (<i>Ardea purpurea</i>)	40 párov / pairs
Bocian čierny (<i>Ciconia nigra</i>)	300 - 400 párov / pairs
Drop fúzatý (<i>Otis tarda</i>)	20 - 35 jedincov / individuals
Chavkoš nočný (<i>Nycticorax nycticorax</i>)	120 párov / pairs

Nový zákon o ochrane prírody a krajiny popri jasnom vymedzení územnej ochrany súčasne definuje základné práva a povinnosti pri všeobecnej ochrane prírody a krajiny, ochranu chránených druhov rastlín, živočíchov, chránených nerastov a skamenelín, rieši sankcie za porušenie podmienok ochrany prírody a krajiny a pôsobnosť orgánov ochrany prírody.

Besides the clearly determined territorial protection, the new Act on Nature and Landscape Protection also defines the principal rights and duties in respect of general protection of nature and landscape, of protected flora and fauna species and of protected minerals and fossils. It also defines sanctions for the violation of the conditions for the protection of nature and landscape and the competencies of nature protection authorities.

Bellidiastrum michelli

Päť stupňov ochrany prírody a krajiny a kategórie chránených území

Prvý stupeň ochrany platí na celom území krajiny. Druhý stupeň ochrany platí pre chránené krajinné oblasti a tretí stupeň pre národné parky. Zákon definuje činnosti, pre ktoré sa vyžaduje súhlas orgánu ochrany prírody. Pre štvrtý a piaty stupeň ochrany zákon definuje tie činnosti, ktorých vykonávanie je zakázané. Štvrtý stupeň ochrany platí pre chránené areály, piaty stupeň ochrany pre prírodné rezervácie a prírodné pamiatky.

Chránená krajinná oblasť je rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 1 000 ha, s rozptýlenými ekosystémami, významnými pre zachovanie biologickej rozmanitosti a ekologickej stability, s charakteristickým vzhľadom krajiny alebo so špecifickými formami historického osídlenia (**druhý stupeň**).

Národný park je rozsiahlejšie územie, spravidla s výmerou nad 1 000 ha, prevažne s ekosystémami podstatne nezmenenými ľudskou činnosťou alebo v jedinečnej a prirodzenej krajinnnej štruktúre, tvoriace nadregionálne biocentrá a najvýznamnejšie prírodné dedičstvo, v ktorom je ochrana prírody nadradená nad ostatné činnosti (**tretí stupeň**).

Chránený areál je menšie územie, spravidla s výmerou do 1 000 ha, ktoré v prevažnej miere predstavujú biokoridory, interakčné prvky alebo biocentrá miestneho alebo regionálneho významu (**štvrtý stupeň**).

Prírodná rezervácia je menšie územie, spravidla s výmerou do 1 000 ha, ktoré predstavujú pôvodné alebo ľudskou činnosťou málo pozmenené ekosystémy alebo biocentrá (**piaty stupeň**).

The five levels of the protection of nature and landscape and the categories of protected areas

The first level of protection is valid for the whole territory of Slovakia. The second level of protection is applicable to protected landscape areas, and the third to the national parks. The fourth level of protection refers to protected sites while the fifth level refers to nature reserves and nature monuments. For the fourth and fifth levels of protection, the Act defines those activities that are prohibited.

A protected landscape area is a larger territory, usually over 1,000 ha, with dispersed ecosystems that are significant for the preservation of biological diversity and ecological stability. They have characteristic features of landscape or specific historical settlements (**the second level of protection**).

A national park is a larger territory, usually over 1,000 ha, with ecosystems that are not expressively affected by human activities or that form extra-regional biocentres. The protection of the natural heritage is superior to other activities (**the third level of protection**).

A protected site is a smaller territory, usually up to 1,000 ha, including mostly bio-corridors, interactive elements or biocentres of local or regional importance (**the fourth level of protection**).

A nature reserve is a smaller territory, usually up to 1,000 ha, represented by original ecosystems, ecosystems only slightly affected by human activities or biocentres (**the fifth level of protection**).

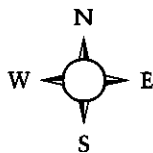
Stav chránených území k 31. 5. 1998

Status of the protected areas as of 31. 5. 1998

Kategória Category	Počet Number	Výmera chránených území Area of protected territories	Výmera ochranného pásma Area of buffer zones
Národný park / National Park	7	243 219 ha	238 124 ha
Chránená krajinná oblasť / Protected Landscape Area	16	610 869 ha	0 ha
Prírodná rezervácia / Nature Reserve	347	13 886 ha	319 ha
Národná prírodná rezervácia / National Nature Reserve	229	82 122 ha	3 162 ha
Prírodná pamiatka / Nature Monument	214	1 377 ha	233 ha
Národná prírodná pamiatka / National Nature Monument	45	55 ha	27 ha
Chránený areál / Protected Site	174	4 398 ha	2 263 ha

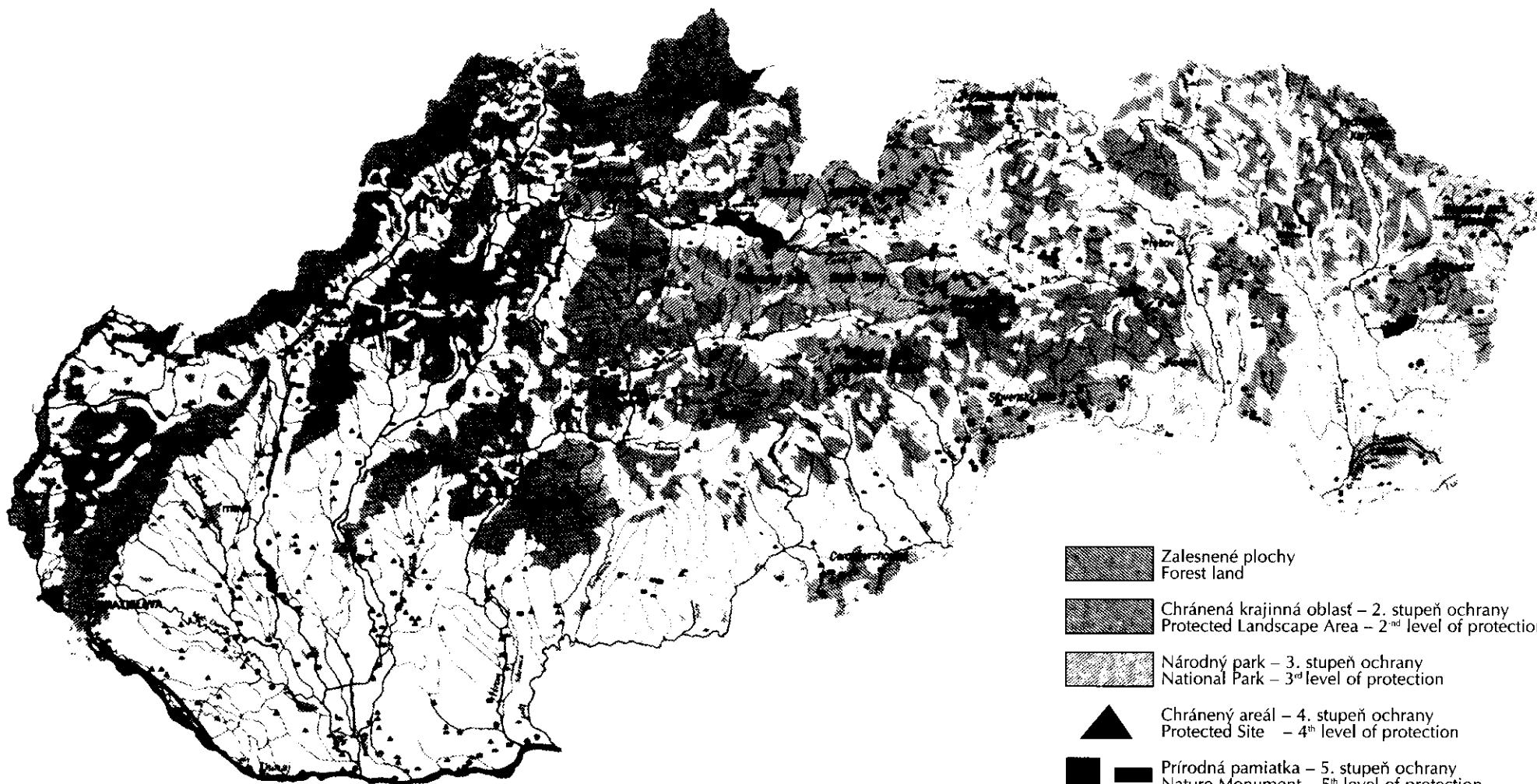
Prírodná pamiatka je bodový, líniový alebo iný maloplošný ekosystém. Jeho zložky alebo prvky majú spravidla výmeru do 50 ha. Má vedecký, kultúrny, ekologický, estetický alebo krajínotvorný význam. Sú to najmä odkryvy, skalné útvary, kamenné moria, rokliny, piesočné duny, časti vodných tokov, pramene, ponory alebo jazerá (piaty stupeň).

A nature monument is a very specific small ecosystem. The area of its elements or components is usually up to 50 ha. A nature monument has scientific, cultural, ecological, aesthetic or landscape significance. These ecosystems are mainly outcrops, rock formations, „sea“ of rocks, narrow valleys, dunes, sections of water streams, springs, sinks or lakes (the fifth level).

Chránené územia Slovenska Protected areas in Slovakia

58

- Zalesnené plochy
Forest land
- Chránená krajinná oblasť – 2. stupeň ochrany
Protected Landscape Area – 2nd level of protection
- Národný park – 3. stupeň ochrany
National Park – 3rd level of protection
- Chránený areál – 4. stupeň ochrany
Protected Site – 4th level of protection
- Prírodná pamiatka – 5. stupeň ochrany
Nature Monument – 5th level of protection
- Prírodná rezervácia – 5. stupeň ochrany
Nature Reserve – 5th level of protection

Zdroj / Source: Štátny zoznam osobitne chránených častí prírody a krajiny,
Bratislava, 1997

Celková plocha chránených území na Slovensku vrátane ochranných pásiem pokrýva viac ako 22 % územia Slovenska, z toho 955 925 ha pripadá na vlastné chránené územia a 244 127 ha na ich ochranné pásma. Dva národné parky a dve chránené krajinné oblasti sú zaradené do Svetovej siete biosférických rezervácií programu UNESCO Človek a biosféra.

The total area protected in Slovakia, including their buffer zones, covers more than 22% of Slovakia. There are 955,925 ha of protected areas and 244,127 ha of buffer zones. Two national parks and two protected landscape areas are included in the World Network of Biosphere Reserves of the UNESCO "Man and the Biosphere" Programme.

Veľkoplošné chránené územia Slovenskej republiky (máj 1998)

Overview of protected areas (status as of May 1998)

Národné parky / National Parks	Rok vyhlásenia / Date of establishment	Plocha chráneného územia / Area
1. Tatranský národný park / Tatras National Park	1948	74 111 ha
2. Pieninský národný park / Pieniny National Park	1967	3 750 ha
3. NP Nízke Tatry / Nízke Tatry National Park	1978	72 842 ha
4. NP Slovenský raj / Slovenský raj National Park	1988	19 763 ha
5. NP Malá Fatra / Malá Fatra National Park	1988	22 630 ha
6. NP Poloniny / Poloniny National Park	1997	29 805 ha
7. NP Muránska planina / Muránska planina National Park	1997	20 318 ha
Chránené krajinné oblasti / Protected Landscape Areas		
1. CHKO Slovenský kras / Slovenský kras PLA	1973	36 166 ha
2. CHKO Veľká Fatra / Veľká Fatra PLA	1973	60 610 ha
3. CHKO Vihorlat / Vihorlat PLA	1973	4 383 ha
4. CHKO Malé Karpaty / Malé Karpaty PLA	1976	65 504 ha
5. CHKO Východné Karpaty / Východné Karpaty PLA	1977	26 833 ha
6. CHKO Horná Orava / Horná Orava PLA	1979	70 333 ha
7. CHKO Biele Karpaty / Biele Karpaty PLA	1979	43 519 ha
8. CHKO Štiavnické vrchy / Štiavnické vrchy PLA	1979	77 630 ha
9. CHKO Poľana / Poľana PLA	1981	20 079 ha
10. CHKO Kysuce / Kysuce PLA	1984	65 462 ha
11. CHKO Ponitrie / Ponitrie PLA	1985	37 665 ha
12. CHKO Záhorie / Záhorie PLA	1988	27 522 ha
13. CHKO Strážovské vrchy / Strážovské vrchy PLA	1989	30 979 ha
14. CHKO Cerová vrchovina / Cerová vrchovina PLA	1989	16 280 ha
15. CHKO Latorica / Latorica PLA	1990	15 620 ha
16. CHKO Dunajské luhy / Dunajské luhy PLA	1998	12 284 ha

Na Slovensku je 12 lokalít zaradených do Zoznamu medzinárodne významných mokradí podľa Ramsarského dohovoru a 2 lokality sú zaradené do Zoznamu Svetového prírodného dedičstva UNESCO.

In Slovakia, twelve localities are included in the List of Internationally Important Wetlands under the Ramsar Convention, and two localities are listed on the UNESCO World Natural Heritage List.

